

Szerkesztői iroda:
Nagy-Enyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félre... 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér eora 15 kr.

Az erdélyi ref. egyházkerület közgyűlése.

(Folytatás és vége)

A kanonika vizitáció kérdése élénk és hosszas vitára szolgáltatott alkalmat. Hozzászólottak eme kérdéshez Rákosi Lajos esperes, Szász Domokos püspök, Bartha Lajos esperes, báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok, Tisza László egyház. főgondnok és Benkő János esperes. Az esperesek mindnyájan a kanonika vizitáció védelmére keltek az ezen százados intézmény ellen az igaz. tanács által felhozottakkal szemben. — Benkő János görögnyelvi esperes visszautasította a javaslatban felhozottakat, így szól: Némely egyházmegyékben s éppen azokban, honnan a bizottmány közvetlen tudomását vette, lehet, hogy találnak, de általánosságban az egyházkerületről — ha mindjárt tisztelet is a kivételeknek — kimondani igen nagy, merész szó. Hosszas gyakorlati tapasztalatokkal igazolja, hogy a vizitáció egy szükséges, — ha beszűntetettik, az egyházak erkölcsileg és anyagilag pusztulnak; sőt anynyi idők során a vizitáció tartotta fenn az egyházakat és lendületet adott azok fejlődésének. Reánk esperesekre nézve az igaz, hogy terhes, betegséget hozó s így mi örömmel üdvözölhetnők a reduciót, de a közgy. kívánja az áldozatot s meg is hoztuk, mert máskülönben pusztulás lett volna. A számodásokon lehet segíteni az egyöntetűség behozatala által. Ha mi a helyszínén nem tudjuk kellőleg átvizsgálni a számodásokat, nincs akkor az uristennek olyan számvevője a távolban, ki azt rendbe hozza. Csak a sok írásra szolgálna alkalmul s ez akadályozná, nehezebbé a közigazgatást stb.

Végül elfogadtatik Szász Domokos püspök azon indítványa, hogy ezen kérdés tételesség át az egyházmegyékhez azon okból, hogy ezek mint érdekelt testületek is szóljanak hozzá s adják meg erre vonatkozó véleményüket. Targyalatik a fegyelmi kérdés általánosságban. — Szász Domokos püspök úgy vélekedik, hogy a fegyelmi kérdést az egyházkerületi közgyűlés a zsinati törvénytől eltérőleg is megoldhatja.

Kovács Albert a zsinati törvény IX. fejezetére hivatkozva, tagadja, hogy az erdélyi egyházkerületnek erre joga volna; nem is tartja szükségesnek s különösen óvja a közgyűlést attól, hogy a különlegességeket még egygyel szaporítsa.

Szász Domokos püspök reflektálva Kovács A. beszédére, ismételtén vitatja, hogy a fegyelmi eljárásra van joga az egyházkerületnek törvényt alkotni. — A püspöki jogkörre nézve pedig azt jegyzi meg, hogy a néhai püspök fölkérte volt a püspöki jogkörre javaslatot készíteni. E javaslat nem készült el s így a néhai püspök még a régi törvények szerint járt el a fegyelmi ügyekben. Ez is azt mutatja, hogy a fegyelmi eljárásra vonatkozó pontok nem voltak bezikkelyezve.

Dr. Jenei Viktor az egyházkerületi közgyűlés 1883. évi jegyzőkönyvéből azt bizonyítja, hogy az egyházkerület törvényei közé csak fegyelmi esetek czikkelyeztettek be s nem a fegyelmi eljárás; erre nézve tehát van joga a közgyűlésnek törvényt alkotni.

Vita közben kiderült, hogy az ellentétes nézetekre ez ügyben egyrészt magának a javaslatot készítő bizottság munkálatának előszava adott alkalmat, mivel ennek 4-dik sorában az van kifejezve, hogy a közgyűlés 1883-ban a fegyelmi bíráskodást is bezikkelyezte.

Végül azzal fejeztetett be a vita, hogy a hivataltól való fellüggésztés joga a püspöknel és az állandó igazgató tanácsnál meghagyatott.

Az ugyanaz nap délutáni 5 órákor megnyitott ülésben közgyűlés megkezdette az alkotmánytervezet részletes tárgyalását. Az 1—4. §§-kat le is tárgyalta minden nagyobb incidens nélkül, jórészt változatlanul elfogadva azokat.

A 48-ik §., mely a püspöki vizsgálat alatt álló egyházak be nem bekelezéséről szól és azt indokolja, adott nagyobb vitára alkalmat. Hegedűs Lajos esperes előadván, hogy ez reájuk esperesekre nézve némileg delikát kérdés, mert azt mondhatná valaki, hogy a dispensatioért szólanak a bekelezés mellett. Ő azonban kinyilatkoztatja, miszerint a marosi egyházmegye indítványa álláspontján áll, hogy t. i. a dispensatio joga ezen egyházakban hagyassék meg továbbra is kizárólag a püspöknel, de egyebekben a bekelezés mellett van. Előadja, hogy

mikép jöttek létre a püspöki vizsgálat alatt álló egyházak; hogy most már a korszellemmel nem egyeztethető össze, hogy továbbra is különleges privilegiumokkal bíró egyházak álljanak fenn. Az ig. tanács azon argumentuma, melyszerint az egyes püspöki egyházak távol fekszenek az esperestől, nem állhat meg és éppen ellenkezőleg áll a dolog, mert pl. Kezdivásárhelytől távolabb van Kolozsvár, mint Albis stb. A mi Ilyefalvát illeti: ha a történelmi jog szól a püspöki egyházak mellett, ez áll Ilyefalvára nézve is. A hozatik fel a javaslatban, hogy itt keves a lélekszám; ez sem áll, mert pl. Fogaras és Szászváros jóval kevesebb lélekszámmal bírnak, mint Ilyefalva. — Közgyűlés ezen eklesiákra nézve fenntartja az eddigi álláspontot.

A 23-án délelőtt 9 órákor megnyitott ülésben elején a felett folyt élénk és hosszas vita, hogy a jegyzőkönyvbe a paragrafusok bevetésének-e teljes szövegökben, vagy nem. Közgyűlés kimondja, hogy az alkotmánytervezet elfogadott paragrafusai a kinyomtatandó jegyzőkönyvbe ne vetessenek be. Ezután újlag felvetetik a napirend, t. i. az alkotmány részletes tárgyalása és pedig az egyházmegyékre vonatkozó II-ik rész.

Előadó Szász Béla. A 49—51. §§. változatlanul elfogadtatnak; az 54. § ba a következő új 11. pont jó az ig. tanács indítványára: „54. §. 1. Az egyházmegyei tanács határozatairól fölvetett jegyzőkönyvek az egyházmegyei közgyűléshez terjesztendők s tárgyalásuk után az egyházmegyei levéltárba helyezendők.”

Az 58. §-nál Rákosi Lajos azt a módosítást indítványozza, hogy a felszentelt tanároknak megfelelő világi tagokat a presbyterium válassza. — Hegedűs Lajos nagyenyedi esperes elfogadja az eredeti szöveget, azzal a változtatással, hogy bekelezett felszentelt tanárokról tegyen ott szó. Makkai Domokos enyedi professor Rákosival egyértelműleg szólal fel. — Jenei Viktor az eredeti szöveget védelmezi. Szabó Samu azt tartja rendes eljárásnak, ha az illető egyházközség és nem a kollegium választ; pártolja tehát Rákosi indítványát. — Szász Domokos püspök szintén az ellen nyilatkozik, hogy a kollegium válasszon; helyesnek tartja, ha a presbyterium választja a felszentelt tanároknak megfelelő világi tagokat. Tisza László ugyanilyen értelemben szólal fel. — Ezzel a vita véget ért az 58. §. fölött, és aziránt kezdődött eszmecsere, miképpen téssek föl a kérdés.

Jenei Viktor indítványára a közgyűlés elfogadja az 58. §-t aképpen, hogy a §. 7. sorából s a 8. sorából elmarad ez: „és bekelezett felszentelt tanár,” a 8. sorból csak ennyi marad: „az egyházmegyében van” s a §. többi sorai elmaradnak.

Az 59. §-nál némi vita keletkezett a fölött, hogy az iskolatanítók képviselői miképpen és mily számban választassanak; a közgyűlés a szakaszt elfogadja változatlanul. A 60—70. §§. változatlanul elfogadtatnak.

Következett az iskoláról szóló (harmadik) fejezet, melyet a közgyűlés változatlanul elfogadott.

Targyalás alá vétetett az egyházkerületről szóló (negyedik) fejezet. A 88. §. 2. pontjához br. Bánffy Dezső indítványozza, hogy a közgyűlés tagjainak felsorolásánál bevetessék: „10 igazgató tanácsos, kik közül egyik az elnökhelyettes, egyik pedig tanügyi előadó stb.” Szabó indítványozza egyszersmind, hogy a közgyűlés jegyzőkönyvileg utasítsa az ig. tanácsot, hogy az elnökhelyettes részére már okt. 1-ével kellő fizetést tegyen folyóvá. Jenei Viktor ugyanezen §. 3-ik pontjához indítványozza, hogy a számvévi is szavazó joggal bírjon.

Báró Kemény Gábor kivánságára az elnökhelyettesi fizetés máskorra halasztatik, a közgyűlés máskülönben elfogadja ugy a Bánffy Dezső, mint a Jenei indítványát.

Szász Béla indítványára a közgyűlés Deák József pénztárnoknak személyére fenntartja eddig élvezett szavazó jogát.

A 91. §-ból Szabó Samu indítványozza, hogy maradjon ki ez a passzus: a nagy gyűlés a rendes gyűlés határozatait fölül nem vizsgálhatja. A közgyűlés elveti a módosítást.

Báró Kemény Gábor elnök a 95. §-nál (a közgyűlésről) indítványozza, hogy a közgyűlés itt szakaszsa féibe az alkotmánytervezet tárgyalását, miután az olyan fontos tárgy, mely népesebb üléseket kíván, mint a milyeket most már tartani lehetne.

A közgyűlés elfogadja az elnök indítványát és az alkotmánytervezet tárgyalásának folytatását a legközelebbi közgyűlésre hagyja.

Ezután közgyűlés az elnökhelyettes fizetésére nézve kimondja, miszerint addig is, míg ki lesz mutatva, hogy az ig. tanács elnökhelyettes mely alappól vegye a rendszeresített 500 frt évi fizetést, ig. tanács a megválasztott elnökhelyettes dr. Kolozsvári Sándor részére utaljon ki az ig. tanács pénztárából évnegyedenként 125 forintot.

A segélykérvények ügyében közgyűlés helyesítő tudomásul veszi ig. tanács azon intézkedését, mely szerint a segélykérvények még szept. 13-án tartott ig. tanács ülésből fölterjesztettek az országos segély-alap bizottsághoz. Élénk és hosszas vita folyt az ig. tanács azon indítványa felett, hogy közgyűlés hívja fel a konventet, miszerint azon erdélyi ref. egyházközségek részére, melyek szegénységük miatt lelkészt nem bírnak tartani s ez okon üresen állanak, az országos segély-alap pénztárából külön rendszeres évi segélyt szavazzon meg. Közgyűlés az ig. tanács javaslatát magáévá teszi.

A püspöki lak kiépítésére az ig. tanács 8000 forint megszavazását kéri. Az építkezés kölcsönből történnek 50 évi törlesztéssel. Az ig. tanács ezt a pénzt az államsegélyből akarja kölcsönvenni.

Kovács Albertnek aggodalmi vannak az iránt, hogy a kormány ebbe bele nyugodnék, mert miniszteri rendelet értelmében ezt az államsegélyt közigazgatási kiadásokra fordítani nem lehet. — Ő általában nem helyesli, hogy kölcsönből püspöki palota építessék; hanem e helyett indítványozza, halasztassék el az építkezés, a míg készpénz lesz együtt, például gyűjtés útján.

Szabó Sámuel a kérdés tárgyalását a rendes gyűlésre kívánja elhalasztatni.

A közgyűlés Kolozsvári Sándor, Szabó Ádám felszólalásai és Szász Domokos nyilatkozata után az igazgató tanács javaslatát fogadja el.

A délutáni ülésben a segélykérvények ügyének bevégezése után báró Bánffy Dezső elnök főgondnok előadja, hogy istenben boldogult néhai Nagy Péter püspök emlékére összesen 3298 frt gyűlt be; kéri a közgyűlést, intézkedjék ezen összegnek miként leendő felhasználása iránt. A közgyűlés utasítja az ig. tanácsot, hogy a tavaszi közgyűlés elé terjesszen javaslatot erre vonatkozólag.

Ezzel a napi rend kimerülván, elnök tiz pszere felüggesztí az ülést, hogy a jegyzőkönyvet azonnal elkészíteni és hitelesíteni lehessen. Tiz percnyi szünet után az elnök újból megnyitja az ülést, mire a közgyűlés hitelesíti a jegyzőkönyvet.

Szász Domokos püspök most melegen üdvözlí báró Bánffy Dezsőt, aki ez alkalommal először elnökölt az egyházkerületi közgyűlésben. Meltányolja érdeklődését az ev. ref. egyház ügyei iránt és köszönetet mond a két utolsó ülés vezetéséért.

Báró Bánffy Dezső megköszöni a figyelmet, mire az ülés és ezzel együtt az erdélyi ev. ref. egyházkerület öszí rendkívüli közgyűlése véget ért.

Az országos kiállításon kitüntetést nyert kiállítóink kimutatása.

Az országos kiállítási bíráló bizottság munkálatának eredményét a kiállítás elnöksége közhírré tevén, örömmel konstatálhatjuk, hogy megyénk aránylag szép számú kitüntetésben részesült. Az összesen 4891 kitüntetést magában foglaló sorozatból következő megyénkbeli kiállítók nyertek mindannyian kiállítási nagyermet.

I. A mezőgazdasági csoportban:

Gáspár János Marosesnes, kitünő termelésű székely tengeriért. Báró Kemény Gejza Csekelaka, kitünő termelésű komlóért. Ifj. Zeyk Dániel Tompaháza, kitünő minőségű fekete mályváért. Szalánczy Lőrincz Fugad, kitünő termelésű gyapjúért.

VI. Bányászat, kohászat csoportban:

Vulkoji Péter-Pál bányatársulat Zalathna, nagyban termelés és haladásért.

VII. Vegyészeti ipar csoportban:

Meidinger és Heinrich szappangyárosok Marosportus, jó munkáért.

IX. Bor és egyéb szeszes italok csoportban:

Balázsfalvi érseki uradalom, kitűnő fehér asztali boráért. Dr. Barcs Ferenc Gyulafehérvár, jeles fehér asztali boráért. Batta Bertalan Alvincz, kitűnő 1866-iki fehér asztali boráért. Beke Antal Gyulafehérvár, jó boráért. Dr. Boez József Nagyenyed, kitűnő 1880. és 1882-iki fehér boráért. Bürger Márton Krakkó, jó fehér asztali boráért. Czirner József Nagyenyed, kitűnő 1880-iki fehér boráért. Folyovich Sándor Nagyenyed, jó boráért. Gáspár János Nagyenyed, jeles 1875-iki boráért. Glück Mór Alvincz, kitűnő 1882-iki vörös boráért. B. Horváth Ödön Alvincz, jó vörös 1883-iki carbenet boráért. Bárány Endre Magyarbikkós, jeles fehér 1876-iki som boráért. Br. Kemény László Alsógárd, kitűnő boráért. Mendel Manó Gyulafehérvár, kitűnő 1879-iki fehér boráért. Müller Mihály Nagyenyed, jó fehér tramin-i és rizlingi boráért. Novák Ferenc Gyulafehérvár, jó 1876-iki fehér boráért. Szalánczy Lőrincz Fugad, kitűnő fehér som boráért. Szász József Nagyenyed, jeles 1882-iki fehér asztali boráért. Öz. gróf Teleky Gézáns (gróf Bethlen Margit) Gernyeszeg, jó 1882-iki carbenet boráért. Gróf Teleky Károly Felsőújvár, kitűnő fehér szilvási és chateau boráért. Gróf Teleky Sámuel Sároberke, kitűnő fehér tramin-i kövér és sauvigne boráért. Gróf Teleky Sándor örökösai Czelna, kitűnő 1876-iki fehér peesnye-boráért, kitűnő törköly pálinkáért és jó minőségű szilviumért. Török Bertalan Nagyenyed, kitűnő 1878-iki fehér boráért. Vinczenti Nándor Diód, jó fehér rizling boráért. Zeyk Gábor Diód, kitűnő 1876-iki fehér rizling boráért. Zeyk József Marosgombás, kitűnő fehér, zamatos és chateau gombási boráért. Mártonfi-testvérek Nagyenyed, kitűnő minőségű szeszért. Pávai V. Elek Magyarcsesztve, jó fehér asztali boráért.

XI. Vas- és fémpar csoportban:

Bisztricsányi Lajos Nagyenyed, lakatos versenyképesség és jó munkáért. Paulini Rudolf rézműves Nagyenyed, szép munkáért.

XVI. Ruházati ipar csoportban:

Dunay György cipész Nagyenyed, jó munkáért. Dunay Albert kalapos Nagyenyed, kitűnő munkáért.

Dr. Reiner Zsigmond városi főorvosnak,

mint Gyulafehérvár városa kiküldöttének jelentése az országos orvosi és közegészségügyi congressusról.

(Folytatás.)

Az orvosi, egészségügyi közigazgatás kérdése vitásra talált a központtól kezdve a törvényhatóságok és községeken át a körorvosi intézményig.

Az első referens dr. Rózsashegyi Aladár kolozsvári egyetemi tanár előtt egy külön közegészségügyi miniszterium eszméje lebeg, annak megvalósulhatóságát azonban kívánja, hogy a központban az adminisztráló személyzet kizárólag orvosokból álljon.

Az országos közegészségügyi tanács, mint véleményező fórum ügyköréből a törvényes véleményezéseket elvételezni szükségesnek látja.

Ebben értekező csak magának a tanácsnak kívánatait fejezte ki, mely kívánat hangot talált a néhány hónappal ezelőtt a kormányhoz tett felterjesztésében.

A közigazgatás czéljaira külön állami egészségügyi hivatal szervezését javasolja, melyben a népességi és közegészségügyi statisztika, közegészségügy, állategészségügy, orvosi rendszert és az ezekkel összefüggő tárgyak képviselve legyenek.

Idevonatkozólag azonban azon amendement ajánlatait, hogy az orvosi statisztika vezetésére orvosokból álló külön statisztikai hivatal alkottassék.

Természetes, hogy mindezek által a közegészségügyi törvény átalakítása lenne előidézve, mi oly radikális alakban, mint pld. abban, hogy az adminisztráló személyzet a központban kizárólag orvosokból álljon, nagy megfontolást igényel: jóllehet az előadott javaslatok kétségen kívül előbbre fogják vinni egészségügyi közigazgatásunkat.

Az alsóbb fokot Grünwald Béla tárgyalja.

A nála elvárható magas nézpontról, mélyreható tanulmány jellemzi értekezését, melynek értékét csak egészében ismerhetni föl teljesen.

Az 1876. 14. t. cz. által megállapított szervezetet megfelelőnek tartja, csak annak lelke, a végrehajtásba kívánja bevinni a javítás elemét.

A nép lakása, életmódja, táplálkozása, az italok, melyeket élvez, nevezetesen az alkoholizmus terjedése és hatása, a nép körében előforduló szokások, előítéletek és babonák, az eljárás a szüléseknél s a szülés után anyákra és gyermekekre nézve, a kisdetek ápolása, a mezői és nyári munka hatása nőkre és gyermekekre, az iskolák stb. mind oly tényezők, melyek részint közvetlenül okozhatnak betegségeket, részint fokozzák a fogékonyságot a káros állapot iránt s csökkentik az emberi szervezet ellenálló képességét s mind megannyi érdekes tárgy a megfigyelésre arra nézve, a ki a közegészség feltételeinek létesítésére s veszélyeinek elhárítására van hivatva. Ha a közegészségügyi szervezet minden tagjának a maga körében, bizonyos rendszere szerint, kötelességévé tették volna a megfigye-

lést, a tanulmányozást, a tények és tapasztalatok összegyűjtését az egész országban, rendkívül becses anyag gyűlt volna össze s ma már teljes képét bírják az ország közegészségügyi viszonyainak. Grünwald B.

S ezen szép tervet képesek is megvalósítani javaslatok, melyek megérdemlik a megfontolást: hogy az orvosok képzésénél a közegészségügy tanulmányozására nagyobb gond fordítsanak, s a kormány léptesse életbe a minősítési törv. 9. §-ában érintett vizsgát, s hogy egyszerűsítsék a közegészségügyi hatóságoknak folytonos irányadása, vezetése és ellenőrzésével adjon a fennlévő szervezetnek nagyobb életet; s hogy főleg a hatósági orvosoknál e cél eléréthessék, az eddigieknél nagyobb s megfelelő fizetés állapítandó meg azok részére.

Végül dr. Chyzer Kornél a körorvosi intézménynek a mai alapokon czélyszerűtlensége s meg nem állhatóságáról szól, hivatkozva arra, hogy az 1881-iki miniszteri kimutatásban a létezett 1282 körorvosi állomásból 511 üres volt kintütre.

Előadja ennek okait lényegileg abban, hogy a körorvosi fizetést viselni a kört képező kis községek tartoznak, melyek azt legnagyobb részt alig bírják s különben is fölöslegesnek tartanak; a dolognak pedig másik oldala, hogy maga ezen fizetés oly csekély, hogy alig képes valakit vonzani; ennek alacsony volta azonban még nem baj oly helyen, hol különben magánygyakorlatra is lehet kilátás, hol orvos ugy is levén, nem égető szükség a körorvos, míg a szegényebb helyen magánygyakorlat nem kínálkozik s a szegény lakosság csak a legcsekélyeb fizetést képes elviselni, melyre pedig pályázó nem akad.

Szól a visszasszágról, melyre a körorvosnak orvosrendőri teendővel felruházása vezet s a körorvosok állása tekintetében a képviselőházban tett interpellációra a belügyminiszter által 1881. jan. 12-én adott választ téves információ alapulónak nyilvánítván, áttér saját javaslataira, melyekkel ezen intézmény egészséges fennállását létesíthetni hiszi.

Kívánja a körorvosi intézmény államosítását, a körs járásorvos közötti különbség elejtését s a körorvos teendőinek czélyszerűbb körvonalozását — mint a miyent az egészségügyi törv. tartalmaz, — s az épen irt törvény által megállapítandónak határozott orvosi díjszabály megalkotását: s mindezt helyes indokollással.

Megemlíteni óhajtom, hogy a megyei főorvosok államosítása mellett nem egy hang szólalt meg.

S ezzel áttérek a 3-ik és 4-ik szakosztály ülésére. Azon nagy igazság képezte alapját e szakosztályok előadásainak, hogy a műveltség haladása, anyagi viszonyok kedvező, vagy kedvezőtlen volta, a lakhely, levegő, ivóvíz, talaj milyensége minősíti az egészségi állapotot is s ez képezi a községek egészségügyének legintérből feladatait.

Lechner Lajos miniszteri tanácsos az egészséges építkezés körül tapasztalaton nyugvó rendszabályokat ismertet, melyeknek figyelembe vétele csak ajánlható lehet.

Rendszabályai a száraz talaj, tiszta levegő, a nap és vízre vonatkoznak.

Kiemelendőnek tartom ezen jeles előadásból — mely minden építkezési rendszabálynál eredménnyel vehető figyelembe, — hogy az épületek legyenek lehetőleg magas fekvésűek, különösen az u. n. vert padozatnál a szobapadló nívouja magasabb legyen az udvarnál.

A szobák legyenek világosak s birjanak a bennük tartozkodókhoz viszonyított levegővel s ez legyen a lakhatási engedély kiadásánál figyelembe veendő szempont.

A piszok, moosokvízek eltávolítása és a víz tisztasága s elegendő mennyisége tisztán tárgyat képezte e tanulmányban, de bővebb tárgyalást találtak ezek a következő két referensnél.

Itt még csak azt akarom említeni, hogy a pince-lakások megszüntetése s az ürülékek eltávolítása tekintetében, annak rendszeres csatornahálózat által a városból kivezetése és más részről a Tonna-rendszer szóba hozatott.

Az ivóvíz tisztasága s elegendő mennyisége dr. Fodor József felolvasásának volt tulajdonképeni tárgya.

Felhívja a hatósági orvosok figyelmét az ivóvíznek higiénie módszerei segítségével való megvizsgálására.

A megromlott víz javítása módjairól ajánlja a mélyítés s vízhatlan falazást, a filtráló kutakat.

Víznyerés czéljából a kutvizen kívül a patakvizet, nagyobb vízszükségletnél a folyóvizet szén vagy Pasteur-Chamberland-féle filtereken, vagy kavics homokkal telt hordón átvezetését s filtrálását hozza fel s végül az esővizet, melyet a cserép, vagy palával fódott háztetőről pinczébe elhelyezett filtráló czisternába vezetetteti javasol.

Ezen az ország egyes vidékein különös jelentőségű javaslatokat követte a minden vidéket, minden várost, minden helyet egyképen érdeklő felolvasás a fertőző betegségek megállításáról.

Részletezve, de mindvégig megkapó vonzó előadással mutatta ki dr. Korányi Frigyes tanár azt a veszélyes, melyet ezen betegségek a hazának okoznak, munkaértékben fejezve ki azt.

1878—1880-ig terjedő statisztikai adatok szerint meghalt pld. hágyában 11.600 ember, miből statistikai uton

kiszámítja, hogy még legalább 65.650 felnőtt szenvedett ezen betegségben.

A typhus-betegek átlag 40 napig munkaképtelenek, így a fenti összeg után minden 7-ik napot, mint pihenést leszámitva, lesz munkanap 2.250.885, mely 50 kr átlagos munkaértéket vesz föl és számításának eredménye egy évben 225.998 frtot tesz.

Az óriási veszteség illetően illusztrálását a baj elhárításának okai nyomozása végett bocsátja előre.

A fertőző betegségek hatásának csökkentésére az egészségügyi fogalmaknak fejlődését s a társadalom minden osztályába bevitelét követeli.

S ezzel kapcsolatban megemlíti a közoktatásügyi miniszternek legújabb keletű körrendeletéről, melynek intenciója ezen egészségügyi fogalmaknak, az egészségügynek az iskolák útján az életbe vitele.

Igen érdekesen fejtegeti az egészségügyi társulatok, egyesületek, egészségügyi kiállítások, fertőző betegek körüli eljárásban avatott ápolók tanítását, zsufolt s egészségtelen levegőjű lakások ezen oldala javítását, mint a legsikeresebbeknek kínálkozó eszközök.

A társadalom ezen, mondhatni, önsége mellett a kormány és hatóság tevékenységének mutat irányt.

S tekintettel a nagy fontosságra, mely az elkülönülésben rejlik s tekintettel az ily betegek otthon való izolálásának nehézségeire, a kórházakra fordítja a figyelmet, sajnálattal constatálva a hazai kórházak számának feltűnő csekélységét, mihez azon reményét fűzi a tudós tanár, hogy csak az érdeklődést, a meggyőződést kell fölkelteni s 8—10 év alatt 200—300, a fertőző betegségekben szenvedők elkülönzésére szolgáló kórházat fog felmutathatni az ország.

Már említettem, mily suly fekszik a társadalomnak az egészségügyi fogalmak általi áthatásában és hogy ennek felismerése vezette a közoktatásügyért azoknak az iskolák útján meghonosítására, most a 4-ik szakosztály első előadóját dr. Imre Józsefet és annak a népiskolák egészségügyi kellekeit tárgyzó előadását kívánom idevonatkozólag említeni.

Néhány pont az, mit előadó értekezése tartalmaz, de ezen néhány pont a figyelembe vételt szükségességgel követeli meg.

Maga az iskola egészséges s a testi egészséget fejlesztő berendezésének megkövetelésén kívül hallottuk a jogosult panaszt, hogy a tanúlással túlterhelés a testi üdülés mellőzésével tölti ki az egész tanítási rendszert s azért ajánlja a házi feladatok könnyítését, az órák kevesebbségét, az órák bővítését, mihez csatlakozik dr. Markusovszky Lajos, roszalva, hogy ma az iskolákban a lapdázás és ahhoz hasonló játékok tiltva vannak; ezeken kívül óhajta még referens a tanulóknak iskola-higiénéi képzését.

Követte előadását dr. Müller Kálmán, ki figyelmünket a munkások egészségügyére irányítja, a mezei, bányai, műhely és gyármunkásokról külön-külön szólva.

A házi ipar körül azon sajnos jelenséget említi, hogy arra rendszerint a gyermekek és testileg gyöngék alkalmaztatnak, többnyire egészségtelen helyiségekben s egészségtelen testtartással.

A bányamunkások tekintetében fontos és czélirányos javaslatokat terjeszt elő.

Az ipartörvényt kielégítőnek mondja, de fölémlitem — az ipartörvénynek városunkban erőlyes végrehajtásafolytán, — hogy kívánalma ezen előadásnak, hogy 12 éven alóli gyermekek soha se vétessek föl tanonczul s gond fordítsanak a tanonczok elszállásolása, élelmezése s egészségi állapotának, ugy az általuk végzendő munkánál ellenőrzésére, nehogy erejüket meghaladó munkára alkalmaztassanak; veszélyes, vagy egészségtelen munkára 16 éven alóli tanonczul tiltva legyen felfogadni.

Még a gyárak tekintetében is terjeszt elő javaslatokat, melyeket azonban épen ugy, mint az utolsó előadást, dr. Csatóry Lajosnak vasuti s hajózási egészségügy című értekezését annak becses és szerzőjéhez méltó tartalma s gazdag s egészséges javaslatok daczára mellőzöm, nehogy átlépjem a kört, melyet jelentésem kerete és természete megvon.

Épen ezen okból csak megemlíteni akarom, hogy a congressus értekezlete a közegészségügyi országos egyesület megalkotását elhatározta, dr. Markusovszky L. és dr. Fodor J. javaslata értelmében oly alakban, mely felölelje az orvosok, technikusok, közigazgatási férfiak, gyógyszerészek, lelkészek és tanítók közös tevékenységét; az egészségügy iránt érdeklődést, az egészségügy ismeretét az ország minden rétegébe bevinni s az ártalmas tényezőket fölkeresni, megismerni és ellensúlyozásuk, akadályozásuk, csökkentésük eszközeit adni tekintse feladatának.

Eszközeit ezen czél elérésére következőkben formulázta: a) A czél iránt érdeklő tagokat gyűjt. b) Gyűléseket tart és felolvasásokat rendez, melyek tárgyalásait anyagi erejéhez mérten nyilvánosságra hozza. c) Felvilágosító munkák kiadását előmozdítja. d) Rokon feladattal bíró egyesületek felállítását előmozdítja, s azokkal összeköttetésbe lép. e) Hatóságok részéről, valamint esetleg magánfelektől hozzáérhető egészségügyi kérdésekben szak-

értőileg eljár, illetőleg által egészségügyi kör Munkálkodása körében hatóság, illetőleg a kö

A Bethlen-főiskola

A Bethlen-főiskola gym. felsőbb osztályára totta ez évi önképzőkör szombaton.

A muzsafiak a t kötelességszertzen kisz elé. hanem arra is ig ünerejükön mennyire nemesek a törvényssa nál, hanem akkor is. A nagyratörekvés sze ne haljon a tudomány ból óhajtuk. De nem következtetésre jogosú képzőkörének alakuló dr. Kovács Ödön é tanárok felügyelete m zat rendjére tért vol üdvözölte a teljes szá s a munkásság e tér kéri az ifjuságot, hogy kisszerűnek, mert ez tekintetben előkészítő ugymond, — kiknek nagy szükségük van, gyakorolják magukat, ügyek együttesen val mával nagy remegést buzdító szavai után f zat rendjén válassza utján megválasztotta theologust, ki az ifju közönte meg s jelezt meghiusítani, de kéri ság ne vonja meg tá Beszédének végzettség jegyző és a titkárvál egy személyre ruházta tén közfelkiáltással a hivatalokat elfogadva a theologiai ifjuságra vetett. A gyűlést nt megalakultnak nyilván nem lévén, a gyűlés

Délután 2 órák nek (theologiai kar e kulása. A nagyszámú az alakuló gyűlésen. É évben is V á r ó F e r vakkal üdvözölte a n detén s a kitartást szivére. Rövid üdvöz felszólította a közös i hivatalnokait. Mivel tag volt kijelölve vála hogy annak minden szavazatok beszédette ügyel az eredményt választott Ferenc kész; titkárrá Garda Szabó Lajos és Zalá Muzsai József végz Pál III. éves theolo Németh Sándor II. é felszólította az egyes elnökök, intézkedjen ról. Több tárgy neu

Szombaton, sze „Korporilli harango hatánu operatije: „I (Irták Meilhae. Gille zönség meglehetősen egyike volt a legsi Winkle) Szepesi de szerencés játéka ság többszöri tapsát vonásban jól esett a megöszült öreg vadá zepette. Magánének helyl másodmagával keresésben. Legsiker

értőleg eljár, illetőleg azokra feleletet ad. f) Megbízottai által egészségügyi kérdésekben vizsgálatokat végez. g) Munkálkodása körében fölmerülő tapasztalataira, esetleg a hatóság, illetőleg a közönség figyelmét felhívja.“
(Vége köv.)

A Bethlen-főiskola ifjúságának önképzőköri alakuló gyűlései.

A Bethlen-főiskola ifjúsága — a theologiai kar és a gymn. felsőbb osztályai külön és együttesen — megtartotta az évi önképzőköri szervezkedő gyűléseit, szept. 26-án szombaton.

A muzsafiak a tudományok csarnokaiban nemcsak a kötelességszerűen kiszabott munka teljesítését tűzik magok elé, hanem arra is igyekeznek, hogy megmutassák, hogy önjelölésükön mennyire tudják kifejteni észtehetségeiket és nemcsak a törvényszabta időben áldoznak Pállás oltáránál, hanem akkor is, mikor a kedély és önkarat sugallja. A nagytrékvés szelleme megvan bennök, mely hogy ki ne haljon a tudományomjáhozok lelkéből, teljes szívükből öhajjúk. De nem hal, hiszen ezen gyűlések ellenkező következtetésre jogosítanak. A theologiai kar a maga önképzőkörének alakuló gyűlését délelőtt tartotta meg ntiszt. dr. Kovács Ödön és nt. Keresztes József theologiai tanárok felügyelete mellett. Midőn a gyűlés a tárgysorozat rendjére tért volna, nt. dr. Kovács Ödön tanár ur üdvözölte a teljes számban megjelent theologiai ifjúságot s a munkásság e téren való haladására is felszólította, s kéri az ifjúságot, hogy e téren való munkálkodást ne tartsa kisszerűnek, mert ez mintegy gyakorló s az életnek sok tekintetben előkészítő iskolája. S mint lelkeseknek — ugymond, — kiknek a szabad és értelmes beszédre oly nagy szükség van, alkalom nyílik arra, hogy ebben is gyakorolják magukat, mi az életben oly előnyös s a közös ügyek együttesen való elintézésében a felszólalások alkalmával nagy remegéstől menti meg az embert. Intő és buzdító szavai után felszólítja a gyűlést, hogy a tárgysorozatot rendjén válassza meg az elnököt. A gyűlés közfelkiáltás útján megválasztotta elnökéül Józsa Zsigmond IV. éves theologust, ki az ifjúság benne helyezett bizalmát röviden közönte meg s jelezte, hogy az ifjúság bizalmát nem fogja meghiusítani, de kéri egyszersmind, hogy a theologiai ifjúság ne vonja meg támogatását a közös munka végzésében. Beszédének végeztével s az „éljenek“ elhangzása után a jegyző és a titkárválasztásra került a sor, mely hivatalok egy személyre ruháztattak. Ezen kiválatok betöltésére szintén közfelkiáltással Csomor István III. é. theologus, ki e hivatalokat elfogadván, a bizalomért köszönetet mondott a theologiai ifjúságnak, mit szintén „éljen“ kiáltás követett. A gyűlést nt. dr. Kovács Ödön theologiai tanár megalakultnak nyilvánította s tárgysorozat rendjén több ügy nem lévén, a gyűlés elszlott.

Délután 2 órákor volt az ifjúság közös önképzőkörének (theologiai kar és a gymn. felsőbb osztályai) megalakulása. A nagyszámú és vidám kedélyű ifjúság megjelent az alakuló gyűlésen. Felügyelője a közös önképzőkörnek ez évben is Váró Ferencz gymn. tanár, ki szívélyes szavakkal üdvözölte a nemes ifjúságot az új iskolai év kezdetén s a kitartást és munkakedvet kötötte az ifjúság szívére. Rövid üdvözlő után az alapszabályok értelmében felszólította a közös ifjúságot, hogy ez évre is válassza meg hivatalnokait. Mivel pedig a hivatalok betöltésére több tag volt kijelölve választás végett, felszólította az ifjúságot, hogy annak minden tagja adja be titkos szavazatát. A szavazatok beszedettek, s miután összeszámították, a felügyelő az eredményt kihirdette, mely a következő: Elnökké választott Ferencz Samu tanodai köztanító és segédlelkész; titkárrá Garda Kálmán VIII. o. tanuló; jegyzőkké: Szabó Lajos és Zalányi Géza VII. oszt.; könyvtárnokká Muzsai József végzett theologus; pénztárnokká Gönczi Pál III. éves theologus; az ifjúsági lap szerkesztőjévé Németh Sándor II. é. theologust. A felügyelő tanár ezután felszólította az egyes osztályok első tagjait, hogy mint kor-elnökök, intézkedjenek a biztalmányi tagok megválasztásáról. Több tárgy nem lévén, a gyűlés 5 óra tájt véget ért.

Figyelmező.

Színház.

Szombaton, szeptember 26-án Planquette Róbert, a „Korperilli haragok“ szerzőjének világhírűvé vált nagyhatású operettje: „Rip-rip“ Rip van Winkle került színpadra. (Írták Meilhac, Gille és Farne. ford. Ewa Lajos). A közönség meglehetősen megtöltötte a színházat. Az előadás egyike volt a legsikerültebbeknek. A főszerep (Rip van Winkle) Szepesi kezében volt, ki ha nem is énekeivel, de szerencés játékaival és sikerült alakításával a közönség többszöri tapsát vívta ki. Különösen a harmadik felvonásban jól esett látnunk a sokat szenvedett s teljesen megöszült öreg vadászt — övéi viszontlátása örömeinek közepette. Magánénekei még sikerültebbek valának, de mi helyt másodmagával énekelte, erősen tapogatózott a hangkeresésben. Legsikerültebb volt még az Adrien (Szép Olga)

és Aliczeal (Sz. Nagy Vilma) énekelte trio. Derrich polgármestert Dezséri játszottá ügyes felfogással és pompás alakítással. Vértessiné (Lisbet) többször lett kitüntetve s ugy is, mint Lisbet, ugy is mint Alicze (a 3-ik felvonásban) kitünően játszott s a közönség gyakran megtapsolta; a 2-ik felvonásban háromszor is kihívta az... angyalokért lelkésülő ifjúság.

Vasárnap, szeptember 27-én megint két darab került színpadra. Délután fél 4 órákor gyermekelőadás. „Liliomfi“ vagy a vándor színészek. Eredeti bohózat énekekkel 3 felvonásban. Irta Szigligeti Ede. Zenéjét szerző Szerdahelyi Kálmán. Deák (Szelleffi) bohózatai nem kevés örömet szerettek a t. karzati közönségnek s még az apró hallgatóságnak is. Hogy általan mindnyájan meglehetősen könnyedséggel játszottak bizonyos; talán csak nem annak tulajdonítható, hogy mihelyt a lámpák nem égnek, a lámpaláz is csillapodik!

Östve a rendes időben: „1848, vagy Kossuth és Bathhány harca a bécsi kamarilla ellen.“ Harcias színmű-nagy toborzótanácsal 3 szakaszban, 10 képben. Irta? Sokat ígért a színpad, még huszár is volt festve rá, kivont karddal, száguldo paripán. A közönség előre sejtette, hogy itt ma „nagy harcz lesz a kamarilla ellen“ s merő passivitásra szorított. Nem tudjuk ki írta e darabot, hanem azt tudjuk, hogy a pusztá historia magában — ha még olyan igaz és érdekes is — még nem színdarab s nem tudjuk elhinni, hogy Szilágyi „Magyarország történelmének“ paragrafusai színdarabot alkotnának. Zavarban van ilyenkor mind a színész, mind a közönség s ugyancsak néznek egymás szemébe, ha valahogy tájékozhatnának magokat. A hazafias színelőadás mindenestre babár-levelet érdemel, de valyon ugy-e, mint ezt a jelen darab írója gondolta, vagy pld. oly módon, mint azt Schiller „Vallenstein“-ban megvalósította? A szabaddai színtársulat okosan teszi, ha magyar trikoltort lenget a színpadon s ha szomorú multunk történetéből is lapozgat, hanem ha csak mint az iskolás gyermek le czkét mond fel abból, akkor mi szekundát adunk neki, mint olyannak, ki nem arra felel, a mit kérdeztünk.

Hétfő, szept. 28-án „Fedora.“ Színmű 4 felv. Irta Sardou Viktor, fordította Paulay Ede. A mai előadás egyike volt a legjobbaknak azok közül, a miket csak eddig a szabaddai színtársulat produkált. Nem csekély művészetet fejtettek ki, különösen a főbb szereplő személyek, kik között első helyen kell említenünk Kőnező Luizát, ki a ezimszerepet játszotta, alapos felfogással, valódi technikával, igazi művészettel. A boszút lihegő nő, a tettetett szerelme, a boszujában felsült s megtört lélekkel irtalomért esedező nő — egyaránt művészi alakítással voltak játszva. Nem is késett a közönség is tetszésének gyakori nyilvánításával. Ugyisint megérdemli a dícsőretet Szepesi is, a ki Ipanoff Lorisz szerepét mindvégig kiváló praecisoval játszta. Kettőn voltak a főbb szereplők. A kisebb szerepek körül főképp a Szokafel Olga grófné (Berzsenyi Margit) tűnt ki. Igazán örömmel kell kifejeznünk, hogy Sardou e világhírű színműve ily szerencsésen lett bemutatva az enyedi közönségnek. Sajnos, hogy örömmünk nem lehet közös az igazgatóóval, mert bizony — nagyon kevés volt a néző közönség.

Keddén szept. 29-én „Lili“. Vig vaudville 3 szak. Írták Zell és Geneé. Ford. Ewa Lajos és Fáy B. Zenéjét szerző Hervé. Az enyedi közönségnek másodszer lett e darab ez alkalommal bemutatva. A kevés számú közönség érdeklődéssel hallgatta végig. Vértessiné (Lili) élénken és ügyesen játszotta különösen szerepének első részét, a naiv szerelme. A „Lili-kerिंगő“ többször is megújratott. Dezséri (Antonin Plinchar) és Deák (Saint Hypothése vicomte) mindketten kitünő alakításokért méltó elismerésben részesültek.

Szerda. Nagy Vilma jutalmul: „A legény bolondja.“ Száz aranyat nyert eredeti népszínmű 3 felv. Irta Kőrödi Péter. A jelen saiet nem igen látott oly telt házat, mint ez alkalommal. Az érdeklődés — a kedves jutalmazandó és a darab szerzőjének személyes jelenléte — sokakat összegyűjtött a város előkelősége közül a színházba. Nem is volt háládatlan sem a szerző, sem a jutalmazandó a közönség iránt. Annak idejében a fővárosi lapok eléggé elmondották véleményeiket a darab fölől s mi e helyen ismételnem nem akarjuk, csak annyit jegyzünk meg, hogy a darab kompozíciója érdekes, bonyodalmas és kifejtet szerencsés s talán még inkább az első, mint az utolsó. Legalább az első jelenet — a bonyodalom — fokozatos feszültségben tartotta a figyelmet s azt egészen leköttötte. Azután van benne több hosszadalmasság, a kifejtet kissé lassu, hanem azért érdekes részletei mindig képesek a hallgatókat lebilincselni. Nyelve különösen szép és a népeletről vett. Kár, hogy ilyen sok kifejezése nem annyira „népies“, mint inkább „póriás“. Az a sok „istennylia“, „menyőrgős menykö“, „isten puskája“, „suj“, „pokol“ stb. a szép nyelv rovására vannak. A mi az előadást illeti, teljes meglepéssel szólhatunk róla. Nagy Vilma (Kata) kitünően és nagy bravourral játszott. Eleven, vidám, pajkos, tűzrölpattant volt kezdetül végig. Számos virágcsokrot is kapott s ha még megemlíjük a lelkes ovatiot, mellyel mindjárt megjelenésekor fogadtatták, a sok tapsot és ujját — jelez-

tük vele, hogy Nagy Vilma a közönség kedvence és hogy ezt kiválóképpen megérdemli. Berzsenyiné (Szűcsné) oly valóságos hárpia volt, hogy keresni kell párját. Azt különben már megszoktuk, hogy Berzsenyiné mindig kitünően játszik s ha most is elismeréssel szólunk, csak az eddigieket ismételjük. Kőrödi Péter (Szűcs), Berzsenyi Margit (Juliska), Ferenczi (Turi Gergely), Aranyosi (Imreh), Deák (Krimski Kristóf), Dezséri (Nyiri Péter), Szepesi (Miller) mindannyian ugyesen közrejátszódtak az előadás sikerében. Szerző és jutalmazott többször lettek kihívva s Ferenczi dala is méltó elismerésben részesültek.

Október 1-én utolsó operetta előadásul: „Gasparone“ a szirakuzai bandita. Zenéje Milöckertől a „Koldus diák“ szerzőjétől. Nagyon kevés számú közönség előtt játszódtak; ugy tetszik, mintha a közönség bele is fáradott volna a sok operette előadásokba. A mai szerepek közül kiemelhetjük a Dezsériét (Nazoni) és a Berzsenyinéét (Zenobia), kiknek köszönhető a darab valamiesodás sikere. Tischler urnak ujjolag is megsugjuk, hogy az nem „zene“ a mit az ő hangszálai kiadnak, hanem — láрма.

— e —

CSARNOK.

„Tanulmány uton.“

— Utazási karcolatok. —

II.

Telve valék dícsőséggel, azzal a dícsőséggel t. i. melyet hazám fővárosa szerzett meg magának és azzal, melyet szereztek neki. Szébb palotasorokat, elevenebben lüktető közéletet, életteljesebb vidámsággal megáldott lakósságot, pompásabb környéket hol lehetne még találni?! És ámbár a paloták falai ontották a borzasztó hőséget, az eleveneséget főleg mi, fáradhatatlan vidéki publikum, terjesztettük legnagyobb mértékben, megtöltvén kiállítás, színházakat, umnibusokat, evő- és ivóhelyiségeket, — a környéket pedig a svábhogy képviselte előttünk, mégis elhatároztam, hogy néhány várost meg meglekintek egy kis összehasonlítás kedvéért, teljesen meglévén győződve, hogy mindannyia messze háttérben fog maradni gyönyörűsége Budapestünk megett.

Menjünk Bécsbe! Rég nem láttuk! Akkor is vén volt, milyen lehet még most! — Ugy is tettünk s rövid 6 óra mulva záporban, szélben a vén Szent-István templom mellett vágatott el kocsiink, hogy a megnysorog kapusának nevére elkeresztelt ódon tér egyik ismeretes hoteljébe vigyen. Az idő csunya volt, az éj sötét, a gázvilágnál csak öreg házakat, szűk utcákat lehetett kivenni. Biz' ezzel nem lehet Pesttel versenyezni, gondolom. Nem is mentem tovább, hanem megvacsoráltam, lefeküdtem s másnap jól kipihenve készültem szétnézni és „tanulmányozni.“ Pár lépésre voltam a híres „Graben“-tól. Onnan lementem a „Kärthner strassen“ a „Ringre“ az operaház mellett. Nó, e bizony nagyobb a pestinél, meg nem is farkadtak a széles térrel. Elérem a „Burgot.“ Pompás tornyos két épület: muzeumok tűnnek fel vele szembe. Menjünk tovább. És most a meglepetés, a bámulat lebilincsel. Hol van az a nagy, pusztá, sivár tér, mely itt elterült volt? Park, pompás épületek s ujra park, fasor váltja fel egymást. A muzeumok közötti tért Mária Terézia pompás szobra díszítendí. — Az igazságügyi palota után, melynek magas lépcsőházát a trónon ülő Justitia gyönyörű szobra díszíti, a félkör alaku lépcsőzetes feljáróval ékes palota áll: a birodalmi gyűlés monumentális épülete. És most következik a bécsi városház, Schmidtnek, a Szentistván egyház „dóm-mesterének“, a gyönyörű fogadalmi templom építőjének, hazánkban a pécsi székes egyház restaurátorának pompás műve. Góth modorban épült, öt tornyossal ékesített hatalmas épületemeg ez, mely némi fogalmat adhat a magyar parliement leendő épületének styl hatásáról. — Hatalmas oszlopos folyosóin éniék élet nyugsgött, választási mozgalom folyt, — igaz, nem olyan, mint a miénk. Hogy el ne tévedj ez épület labirynthban, több helyen a falra függesztve talad a tájékoztató tervrajzot és számozva a lépcsőket. Alig tudtam elvergődni az építési felügyelőséghez, hogy engedélyt nyerhessek belülről is megosodálni e remek művet. Egymás után tártultak fel a pompás termek ajtói. Bécs város 120 tanácstagjának ülésterme, a hivatalos helyiségek nagyrésze teljesen készen és elfoglalva van, de a ragyogó ékítéssel tervezett roppant díszteremben még most is foly a munka. Már 18 millió forintot felül költött a város ez épületre, melynek egyik tornyába is felvezetett előzőeken ciceronem, gyönyörködést engedve a szép látványban, mely előttem tártult, szembe az új „Burg theater“ nagyon tetszetős stylű épülete, — balra az új négyszögű egyetem, odább a remek fogadalmi templom, majd a szomorú emlékü „vig opera“ ház helyén épült „Sáhuhaus“, a börze s az ezekkel ékeskedő szebbnél-szebb magánépületek tömege, — majd magasabb helyen a „Burg“ s a templomok különféle tornyai, kupolái s mindezek megett a helységek élénk körvonalai tűnnek fel. — Az utcákon zajos élet foly. — Nem vénül ez a Bécs, sőt oly magas fokon áll külsőleg

is, hogy bár bár büszkék lehetünk a rövid idő alatt oly nagyot emelkedett Pestünkre, de bizony azt is be kell látnunk, hogy végtelen sokat kell még haladnunk és e mellett még küzdenünk a — szegénységgel. Annyi bizonyos, hogy kiváló tisztaság, jó és bő víz, jó izlés képezi az új Bécs azon vonásait, melyeket méltán követhetni.

(Folytatása köv.)

VEGYES HIREK.

Főúri esküvő. Zeykfalvi Zeyk Albert József miniszteri tanácsos Fiumében a tengerészeti osztálynál, folyó hó 28-án délelőtt tartotta esküvőjét szoros családi körben gyermomonostori báró Kemény Emmával, néhai báró Kemény Dénes nagyműveltségű kedves leányával Nagyenyeden. Násznagyok voltak zeykfalvi Zeyk József nagybirtokos és zeykfalvi ifj. Zeyk Dániel országgyűlési képviselő. Az esketési szertartást Szilágyi Farkas ref. lelkész végezte. — Az újjár, kit az indóházhoz mintegy 6—8 kocsin helyet foglalt b. Kemény- és a Zeyk-család számos tagja kísért ki, még azon nap délután 3 órakor az Enyedről induló személyvonattal Budapestre utazott. honnan pár napi időzés után a völgyény jelenlegi állomáshelyére. Fiuméba megy. — Nyugodjék istennek áldása ezen szép családi szövetségben.

A marosdécseli egyház lelkészi állomásaért folyamodott 22 lelkész és papjelöltek közül jelöltek: Horváth István bükkösi pap. Cserecsy Ödön b.-boesárdi pap. Demeter Zsigmond b.-szentmiklósi pap. Bornemissza Károly alsójárai pap. továbbá Csekme Ferenc és Ferenc Sámuel papjelöltek. — A próbaszónoklatok sorát Ferenc Sámuel nagyenyedi segédlelkész nyitja meg folyó október hó 4-én.

A nagyenyedi ev. ref. tanítóképző intézetnél folyó évi november hó 11-én kezdődő tanítóképzési vizsgálatok tartanak. Jelentkezni kívánók kellőleg felszerelt folyamodványaikat folyó évi október 31-ig terjesszék be alóirt igazgatóságához. — Kelt Nagy-Enyeden 1885. október 3. Nagy Lajos. kép. igazgató.

A színházról. Szintársulatunk ma bucsuzik el városunk közönségétől, még pedig mint a színlap hirdeti — vigszággal, mert a mai előadás is a táncszelvény fiataloknak egy kis táncvizsgálatot is fog rendeztetni. — Előadásra az „Ördög pirulái” tüzelt ki, mely a tegnapi premieren megjelent díszes közönséget valóban meglepte sok látványos és bohóságival. Ma kétszer kerül színre u. m. délután fél 4 órakor, mely előadásra ajánljuk a t. szülőknél, hogy gyermekeiket tömegesen vigyék el, hol gyönyörködve okulhatnak; a második pedig este tartatik táncszelvényekkel egybekötve. — Hisszük, sokan fogják ma is megnézni, kik tegnap látták, a kik pedig tegnap nem nézhették meg, ne mulasszák el a mai utolsó alkalmat az „Ördög pirulái” megnézni.

Búcsu. A mai előadással befejezve itteni működésünket, mindazon mélyen tisztelt jóakaróimnak, kik pártolásukat s segélyüket e rövid, de gyenge színidőnyben sem vonták meg, hálás köszönetem nyilvánítom. — Tisztelettel Tóth Béla, a szabadkai szintársulat igazgatója.

Ujjonnan megjelent könyvek kaphatók Wokál János könyvtárában Nagy-Enyeden.

Montpellierből Budapestig veloccepden. Igali Svatozartól. 1 frt.

Az ötéves mandatum ellen. Pártos Béla. 50 kr.

A magyar helyesírás elvei s szabályai. Ujabbán átvizsgálva kiadta a magyar tudományos akadémia. 10 kr.

A hegyek közül, elbeszélések, rajzok. Irta Gyarmathy Zsigáné. 2 frt.

Héber bölcsészet. Irta Spiekler Gyula Sámuel. 1 frt 80 kr.

Die Judenfrage in Oesterreich-Ungarn. Eine kulturhistorische Studie von Dr. C. M. Nendtvich. 1 fl.

Az emberi beszéd eredete és a magyaryelv. Irta Turbucz Ferencz. 1 frt.

Költői olvasmányok, románcok, balladák és alanyi költemények. Dr. Dengé János 1 frt 20 frt.

Magyar nyelvtan gyakorlati példákkal, tekintettel a levélírára és közéletben előforduló legszükségesebb nyelvi iratok fogalmazására. Iskolai és magánhasználatra, írta Stojánovics István. Harmadik javított kiadás, átdolgozta Prámer Ágost. 1 frt.

A sebek kezelése, különö tekintettel Lister Aseptikus módszere néháy köztörténet kísérletében. Irta Puky Ákos. 2 frt.

Hivatalos statisztikai közlemények, kiadja az országos magyar királyi statisztikai hivatal. Az országos m. kir. statisztikai hivatal könyvtárának és térképgyűjteményének czimjegyzéke 1867-1884. Összeállította Tindara Imre. 2 frt.

„Egyetemes regénytár” czim alatt „Singer és Wolfner budapesti könyvkereskedő-cég életrel való vállalatot indított meg, a kiadók főképp abból a sokat hangoztatott panaszból indultak, hogy magyar szépirodalmi könyv igen drága és példál — hogy az eredetiekről ne

is szólnak — a külföldi jóraváló műveknek német fordítása felényi-nél is olcsóbb, mint ugyane művek magyar kiadása. Így vált aztán lehetővé, hogy Reclam-, Spemann-, Engelhorn- és más ily nemű németkiadványok valóságos elárasztották Magyarországot és olcsó s esinos kötetekkel majdnem kizorították a közönségből a jóval drágább magyar könyveket. Hogy a magyar közönség nem olvas eleget, vagy ha olvas, sokkal kevesebbet költ könyvre, mint tehetné, ennek oka nagyrészt a könyvek drágaságában rejlik; s alig szenved kétséget, hogy olvasási kedvet az eddigin haladva, nem is lehet fölfelesztani Jó könyvet adni a közönség kezébe, tetszős külsejű, mely mellett a tartósság sincs figyelmeu kívül: ez az, a mivel nálunk is meg kellett tenni a kísérletet, s a ki megtette, bizonyos tekintetben közművelődésünk emelésének is tett vele szolgálatot. Az „Egyetemes Regénytár” eme kívánalmaknak akar megfelelni. Csinos s majdnem díszkötésnek beváló, e mellett tartósság igérkező köteteket bocsát ki, szép, olvasható nyomással; egy-egy 10—12 ivre terjedő kötet ára 50 kr, annyi, a mennyiért különben a kötet is alig lehetne megkapni. A vállalatnak eddig megjelent két köteté igen szerencsés kezdetnek mondható. Az első két kötet Ohnet Györgynek, a „Vasgyáros” szerzőjének „A bánya” czimú regényét tartalmazza, melynek francia eredetije eddig 72 kiadást ért, mi mindenesetre a mellett szól, hogy a magyar kiadás is nagy kelendősségnek fog örvendni. A harmadik Mikszáth Kálmán „A lohinai fű” és Welten Oszkár „Egy éjszakra bezárva” cz. elbeszélések, a negyedik kötet pedig Hamilton Aidé angol írónak „Az uri körökben” czimú társadalmi regényét fogja tartalmazni, mely minden tekintetben kiváló helyet foglal el a modern regényirodalomban. A vállalat minden egyes köteté külön is megvehető, de a kiadók előfizetést és nyitnak a sorozatokra, melynek igénybevétele különösen oly helységeben ajánlható, hol könyvkereskedő nincs; így 15 kötetre 7 frt 50 krral, 10 kötetre 5 frtjával, 5 kötetre 2 frt 50 krral (bérmentes megküldés mellett) fizethető elő. — Megrendelhető Wokál János könyvtárában Nagyenyeden.

KÖZGAZDASÁG.

Felhívás az erdélyrészi paszulytermelőkhöz. Schoppe und Stoltzenberg in Hamburg czimú nagykereskedőczég a budapesti kiállításon megzemlélvén erdélyi gazd. egyletünk collectióját, tetszését első sorban a paszulyfélék nyertek meg és készenek nyilatkozott ezekből nagyobb mennyiséget venni át, miután évente 700—800 wazgonynyira van szüksége. — Termelőink tehát saját érdekükben cselekedzenek, ha most az új termésből postán bérmentes mustrát küldenek nevezett czégnek, mely mustra az átlagos minőségnek feleljen meg, de esmiesetre sem legyen kiszemelve. — A német szövegű kísérő levél tartalmazza 1. a termelő nevéét és lakását, 2. a legközelebbi vasuti állomást, 3. az eladható mennyiséget hectoliterekben, 4. egy hectoliter árát a vasuti állomásig szállítva, végre 5. az átadhatás — szállítás — határidejét. Igen czélszerű lenne, ha a t. termelők vidékenként az illetékes gazd. egyletek közbenjárását vennék igénybe. — Kolozsvárt. 1885. szept. 20-án. Szabó József, egyleti alelnök. Gamauf Vilmos, egyleti titkár.

A vetőmagnak való burgonya mindjárt a sze-déskor különválasztandó attól, a melyet fogyasztásra számunk. A kiszedett burgonyát szellős, fedett helyiségben teregetjük, nehogy azonban ott zöldsé s keménynyé vál-jék, csak világosságtól óva legyen, s miután kiszáradott volna, a téli évszak beállta előtt rohadásnak indult és sérült kiválasztandó s e jó fagytól ment helyiségbe teendő. Legtöbb esetben azonban a földről jött száraz vagy esős időben kiszedett burgonya azonnal, a nélkül, hogy megszáradni hagyatnák, vagy a sérült — mi kapálás alkal-mával elkerülhetetlen — kiválasztatnék, leginkább egy nyíláson át nedves pinczébe töltetik, honnan a nagyobb elárusztatik, a kisebb pedig, mely éretlen, hizlaló takarmányoknak, és sajnos, a legtöbb esetben ültetésnek is használtatik. — Tavasszal az ültetés alkalmával a meleg pinczében tartott burgonyának oly hosszú hajtásai vannak s annyira egymásba nőve, hogy csak fáradsággal választ-hatók el egymástól. E finom, törékeny hajtásoknak, melyeket gyakorta a gumókön hagynak és azokkal elültet-nek, nincs oly erejük, hogy a nehéz földön keresztül haj-tásnak s ha igen, azok nagyon csekély vagy semminemű termést nem nyújtanak, miután egy erős hajtásnál, mely csak a földben egy előbb még ki nem csirázott szemből hajtott ki, a termő gyökerek közvetlenül az elültetett gu-mó körül terjeszkednek szét. Ha az első legtermékenyebb hajtása a szemnek korán kifejlődik és eltörik, akkor egyike a mellék két kisebb szemeknek hajt, mely szintén tönkre jöven, ismét a másik indul hajtásnak, de mindég gyön-gébben. E hajtások a termést csökkentik, miután azon a pinczébe való kihajtás által a keményítőt tartalma 18—20% fogy a növény kárára és kifejlődésére, valamint táp-értéke az étekezésre avagy takarmányra használt burgonyá-nak. — Minden gazdaságnál találtak oly fagymentes helyiség, hova az ültetésre szánt burgonya lerakható s korai kihajtása meggátolható, mely eljárás által a termés nagysága fokozódik. Tavasz közeledtével, midőn a burgo-nya gumók netáni elfagyásától már nem kell tartani, azok egy sötét szellős helyre, melyre legalkalmasabb valamely épület padja, teendők. Ha a gumók az ültetésre már fel-vágattak, azoknak nem szabad egy rakáson lenni, hanem egymás mellett a vágott helylyel felfelé fordítva. Ily el-járás mellett a burgonyák elpárolognak, elfonnyadnak, mi által korai kihajtások óva vannak.

A tej szellőztetése. Az amerikai tejparosok nagy gondot fordítanak a tej szellőztetésére és ennek nem kis előnye van. Nálunk ez a jó szokás nem igen terjedt el. Az amerikaiak azt tapasztalták, hogy a frissen fejt teje hátrányos, ha hosszabb ideig légtől elzárt helyen tartjuk. A tiszta levegőnek jótékony hatása abban nyil-mánul, hogy a friss tejből a víz gyorsabban kipárolog, ez által a tejet lehűti és savanyodását késlelteti. A friss le-vegő a tej mellékizét is megszünteti. — A frissen kifejt tejet ez oknál fogva sohasem szabad hosszabb ideig is-

tállóban hagyni vagy olyan helyre állítani, a hol erős sza-got terjesztő tárgyak vannak, különösen ha e helyeket kellően szellőzni nem lehet.

Butorfényesítő. A fényesített butorokat rende-sen közönséges petróleummal szokták tisztítani: e helyett jobb, ha a petróleumot előbb megm-egitjük és annyi fehéer czerazint (földi viasz) teszünk hozzá, a mennyit a petróleum egyötödresze nyom. A keverék kihűlvén, azon-al tisztíthatjuk vele a butort. Ha 24 órával a bekenés-után a butort flaneldarabbal jól megdörzsöljük, esodála-tos fényt nyer s ugy néz ki, mintha újonat új volna. (E—s.)

Piaczi árjegyzék. Nagy-Enyed, 1885. október hó 1-ri Egy hectoliter tisztabuza 5 frt 50 kr, rozs 3 frt 75 kr, elegy buza 4 frt 50 kr, tőrökbuza 2 frt 75 kr, zab 1 frt 85 kr. Egy kiló marhahús 32 kr, sertésbús 40 kr, borjúhús 28 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG:

DR. MAGYARI KÁROLY SZILÁGYI FARKAS TÖRÖK BERTALAN

Kiadó-tulajdonos WOKÁL JÁNOS

Sz. 2331—1885.

tkvi

Árverési hirdetmény.

Az abrudbányai kir. járásbírószág, mint tkvi hatóság által közlé tétetik, hogy Cserfő Cöthel Nicodim utóajánlónak Kulda Du-mitru végrehajtónak Bireu Gaorilla és neje végrehajtást szenvedők elleni 52 forint 10 kr tőke és járuléki behajtása végett a topánfalvi kir. járásbírószág területéhez tartozó Szekatura községi 61. sz. telek-lykben foglalt következő ingatlanok: 274 helyrazi szám alatt kaszáló, 385. hr. sz. szántó, 1200. hr. sz. legelő, 1210. hr. sz. legelő, 1216. hr. sz. kaszáló, 1217. hr. sz. szántó, 1220. hr. sz. kaszáló, 1221. hr. sz. szántó, 1232. hr. sz. szántó, 1233. hr. sz. faház, 1238. hr. sz. köveces, 1243. hr. sz. köveces, 1247. helyr. sz. legelő és tartozékai 335 forint kiküáltási árban Szekatura községben a község házával megtartandó nyilvános bírói árverésen 1885. évi okt. hó 27-én dél-előtt 10 órakor becsaron alól is a becsár 10%-ának a bírói kikül-dött kezéhez leendő előleges letétele mellett elfognak adatni.

Vevő köteles a vételárnak felét azonnal, más felét az árverés jogerőre emelkedésétől számítandó 15 nap alatt, és ugyazonan naptól számítandó 6% kamatokkal együtt a gyulafehérvári m. kir. adóhiva-talnál a 39425—881. számú igazságügyminiszteri letéti szabályren-delet értelmében lefizetni.

E hirdetmény kibocsátásával egyidejűleg megállapított árverési feltételek a hivatalos órák alatt ezen kir. járásbírószág, tkvi hatóság-nál és Szekatura község előjáróságánál tekinthetők meg.

M. kir. járásbírószág, mint telekkönyvi hatóságtól. Abrudbányán, 1885. szept. hó 23-án.

A kir. járásbíró ur távollétében:

László József, m. kir. aljbíró.

Sz. 2357—1885.

tkvi

Árverési hirdetmény.

Az abrudbányai kir. járásbírószág, mint telekkönyvi hatóság által közlé tétetik, hogy Keszlet Mihály és Siove Turza Samfra végrehaj-tatónak Aradi János hagyatéka végrehajtást szenvedők ellen 50 forint tőke, s járuléki behajtása végett az abrudbányai kir. járásbírószág te-rületéhez tartozó Abrudbánya községi 408. tjklyben foglalt következő ingatlanok 1881. évi LX. t.-cz. 156. §. e) pontja értelmében: 981/., 982/., 983/., 983/., helyr. szám alatt postahely és tartozékai 360 frt kiküáltási árban Abrudbánya tkvi hatóságánál tartandó nyilvános árverésen 1885. évi okt. hó 30-án d. e. 10 órakor becsaron alól is a becsár 10%-ának a bírói kiküldött kezéhez leendő előleges leté-tele mellett elfognak adatni.

Vevő köteles a vételárnak felét az árverés után azonnal, más felét ugyanazon naptól számítandó 30 nap alatt, és ugyazonan nap-tól számítandó 6% kamatokkal együtt a gyulafehérvári m. kir. adó, mint bírói letéti hivatalnál a 39425—881. számú igazságügyminiszteri letéti szabályrendelet értelmében lefizetni.

E hirdetmény kibocsátásával egyidejűleg megállapított árverési feltételek a hivatalos órák alatt ezen tkvi hatóságnál és Abrudbánya községe előjáróságánál tekinthetők meg.

M. kir. járásbírószág, mint telekkönyvi hatóság. Abrudbányán, 1885. szeptember 27-én.

A kir. járásbíró ur távollétében:

László József, m. kir. aljbíró.

Gyors és biztos segély gyomorhajók és követ-kezményei ellen.

Az egészség megtartása

kizárólagosan a jó emésztés előmozdítása és megtartásán alapszik, mivel ez az alapja az egészségnek a testi és szellemi jólétnek. A legismertebb háziszer, az emésztés előmozdítására az évek óta ismert és kedvelt

cs. kir. szab. gyomorerősítő-likör.

Ez a legjobb gyógyhatású füvekből gondosan készítve, különösen és kitűnően használtatik mindennemű emésztési nehézségeknél, névleg étvágyhiány, puffadás, hús és gyomorfájdalmaknál, gyomorgörcs és nyálkaságnál; föleleve-níti az emésztés működését és tiszta, egészséges vért alkot. Ezen kitűnő hatás következtében biztos házi szerré vált és általános elterjedtségnek örvend.

1 üveg ára 60 kr.

Ezer és ezer elismerő nyilatkozat érkezett, melyek megtekinthetők. Bérmentett levelek alapján széküldetik utánvót mellett.

Kapható: N.-Enyeden WEKSZLER FERENCZ urnál, vagy a készítőnél

KANN LIPÓT Hkőr-gyáros. 8—10 Budapest, váci-körút 66. szám.

Szerkesztői... Kiadóhiv... Wokál János könyvtára... Kéziratok nem ad...

Társadalmi... Amióta egy zásu egyén az ugmatiot szétküldött... Nem tartjuk nek ugyan az eg tudomásunk van tai levén, nagyo nitanunk azok e ből, vagy boldo böz kedvtöltésb nyugalmát felza bizalmat negre vashattuk pld. kir. szored ne időtlötését, mely Amde ezen neh közönség körébe ha ezen urak, ki biztosítása s haza zik ki érzelmeik mit várhatni töl kürt riadó hang szeltől üzött söt esörtető hadfiakt sának hivatott l sem. A boldogt szürke boritékba tartalma ha ne de annál inkább dolkodó környe beszélgettek e nyert a komor mat, mely már telen ortográfiáv egyik-másik köz

T... A... Franc... Két magas városa. A távolba ben egy egész k esny, hogy egés esücsök között. Mindenek zellen tornyával. sonlitható. Körü pirosló fedeleikk gernek, egy XII nek piros téglái manervillei kaste mintegy urnali nagyon is szük talya még fenn logosítvak; és ig fényét elvesztett apadt le. Az elő ban lehetne szot talán: sirjaikból dalkozának, lát miként huzódta lóvén képepek a régi eb